

بوسی دادیم ولی داخله را تجربه کردم مقام [سوب رفه] را که مقام معاونت حاکم است دادیم بفرانسه و ترتیبات داخلی مملکتی که باوضع مملکت ما آشناست مرعی شود و آن وضع داخلی فرانسه است و تمام صاحب منصب ژاندری را دادیم بسوئد برای اینکه امروزه این مملکت بهترین مملکتی است از حیث ترتیب پلیس و مقام صاحب منصب امنیه را دادیم بایتالیا برای اینکه چندان نقطه نظری را که همیشه وزرا منظور داشته اند از بین نرود .

وزیر پرست تل رف - آن دلیلی را که بنده عرض کردم در جواب آقای متین السلطنه این بود که منظور وزراء از این پیشنهاد این است که از همه جا متخصص از برای هر شغلی بیآورند بجهت اینکه چنانچه عرض کردم این ترتیبی است که تمام دول منظور داشته اند این بود از برای مالیه چون فرانسویها تا اندازه چنانچه گفته شد با اطلاع تراز سایرین بودند نسبت بامور مالیه پیشنهاد شد از فرانسه جلب شود و برای وزارت داخله چون ترتیبات داخلی ایتالیا بمقداری شباهت بایران دارد باینکه حکام در ولایات و ایالات اختیارات تمامه ندارند و همچنین سایر چیزها گفتم مستخدم داخله از ایتالیا جلب شود هیئت دولت ضرری نمی بیند در اینکه مستخدم داخله و مابقی هم تجدید نظری شود چنانچه قرار شد مستخدمین مالیه از امریکاییان گمان بکنم که آوردن مستخدم داخله را از فرانسه چندان بیمناسبت نباشد ولی از امریکا ممکن نیست .

وکیل التجار - بنده در این خصوص اگر چه اطلاع کاملی ندارم ولی از قرار اطلاعات خارجی که تحصیل کرده ام چندان تفاوتی نمی بینم در اختصاصیکه میدهند نظر باینکه هر مستخدمی را از کجا جلب کنیم ولی آنچه در اینخصوص بنظر می رسد این است که چنانچه آقای متین السلطنه هم فرمودند از اتا زونی جلب شود و اینکه آقای وزیر پرست فرمودند که هیئت دولت ضرری نمی بیند که در مابقی تجدید نظری بکنیم نمی دانم مقصود ایشان این است که مابقی رجوع شود به کمیسیون که با هیئت وزراء تجدید نظری کرده تانیا پیشنهاد کنند یا اینکه در همین جا ملاحظات شود

وزیر پرست و تلگراف - آقای وکیل التجار در ضمن فرمایشات خودشان فرمودند اگر چه اطلاع کامل ندارم ولی این را باید بدانند که ترتیب داخلی اتا زونی يك طوری است که چندان شباهت باوضع مملکت ما ندارد در همین جا در ایالات و ولایات به حکام اختیارات تمامه میدهد و کمتر مخارج بعضی ترتیبات هستند ولی ترتیب داخلی فرانسه چون يك نوع مرکزیت دارد از این جهت عرض کردم که از فرانسه اگر جلب شود ضرری ندارد ولی از انگلیس آوردن هیچ مناسبتی ندارد و این که عرض کردم ضرری ندارد تجدید نظری بشود لزومی ندارد که بکمیسیون برود بلکه مقصود بنده این نبود خواستم عرض کنم حالا که در خصوص مستخدمین تغییری داده شود ممکن است در خصوص داخله هم وزیر رای خودشان را تغییر بدهند و از فرانسه بخواهند

آقای آقا میرزا ابراهیم خان - پیشنهاد ذیل را که از طرف حاج فاتح الملک شده بود قرائت نمود بنده پیشنهاد میکنم که مستخدم وزارت داخله را کلیتاً از ایتالیا بخواهند و همچنین از برای ژاندارمری وارد های امنیه از سوئد آورده شود

رئیس - آقایان وزراء همین طور پیشنهاد کرده بودند پس لازم نیست در این خصوص رای گرفته شود نیز آقای متین السلطنه را آقای میرزا ابراهیم خان قرائت نمود

بنده پیشنهاد میکنم که مستخدمین داخله و نظمیہ نیز از ممالک متحده امریکا خواسته شود **متین السلطنه** - خوب است در این جا مایک جور صحبت کنیم که اگر یک نفر امریکائی یایک ایتالیائی در این جا باشد و از وضع مملکت خود اطلاع داشته باشد تصدیق نماید والا بنده بردارم بنویسم که این مستخدمین از بلژیک خواسته شود که نمی شود باید یک مدرکی داشته باشد این جامدا کرده می شود که مستخدم داخله از فرانسه جلب بشود برای اینکه شباهت وضع داخلی فرانسه بایران بیشتر است در صورتی که بنده بکلی مخالفم و نیز عرض میکنم که ممالک متحده آمریکا کمال شباهت را بایران دارد کوههای بزرگ ندارد آبهای بزرگ ندارد فرانسه گرم سیر و سردسیر ندارد علاوه بر این ما از مملکتی که میخواستیم مستخدم بیآوریم باید اول به ببینیم که و کلاء آن مملکت چه طور اداره میشود عرض میکنم داخله فرانسه طوری اداره میشود در ایران آنطور اداره کرد مگر اینکه دولت خودشان را جمهوری کنند هیچ میدانید در فرانسه همین (سوئرفند) هائی میفرمایند چه قدر اختیارات محلی دارند و در معنی (تیر) مملکتی هستند در صورتیکه بهیچ وجه این ترتیبات در امریکا و استعدا میکنم از آقایانی اول تحقیقات بکنند بعد رای بدهند

وزیر پرست و تلگراف - بنده خیلی تعجب میکنم از بیانات آقای متین السلطنه که باوجودیکه مسافرت کرده اند و ترتیبات آنها را دیده اند اینطور میفرمایند در صورتی که یقین دارم آتهائی که در کتاب خوانده اند این را تصدیق نمی فرمایند و عرض میکنم که فرانسه هم گرمسیر و سردسیر دارد بلکه اغلب نقاط ایران سردسیر است اما ایجاب حکومت در ایتالیا در هر جا که مجلس دارند و در ایالات بحکام اختیارات تمامه میدهند در صورتی که در مملکت فرانسه مرکزیت تام دارند و تمام حکام بر حسب دستور العمل هائیکه از مرکز میروند باید رفتار کنند و در اینصورت ترتیب فرانسه با اوضاع داخلی ماشباهتش بیشتر است .

رئیس - مذاکرات کافی شده است حال در مقابل توجه بودن پیشنهاد آقای متین السلطنه رای بگیریم کسانی که این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نمایند .
(دو نفر بیشتر قیام نکرد)
رئیس - قابل توجه نشد حالا چون وقت گذشته بقیه مذاکره در این پیشنهاد را میگذاریم برای جلسه آتی ولی مذاکرات این را چون کافی شده است خوب است ختم کنیم که در جلسه آتی دیگر در

این ماده مذاکره نکنیم - رای بگیریم بطوری که کمیسیون تصویب کرده است که مستخدم وزارت داخله در فرانسه جلب شود کسانی که تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند) با کثرت تصویب شد .

در این موقع لایحه از طرف وزارت داخله قرائت شد که برای ترتیبات امرنان و گوشت تقاضای تشکیل يك کمیسیون ۸ نفری را نموده بودند .

ارباب کیخسرو - بنده هیچ تصویب نمی کنم که این کمیسیون تشکیل شود هر روزی يك وظیفه و کاری دارد و مطابق مسئولیت خودش باید رفتار کند اگر بنا شود در هر کاری که از طرف وزراء تقاضا شود که از مجلس کمیسیونی مرکب شود که نمیشود بلکه اسباب تضییع اوقات مجلس خواهد شد بنده که بعقیده خودم این کمیسیون را تصویب نمیکنم و صلاح نمیدانم تشکیل شود رئیس حرکت کرد و مجلس هنگام غروب ختم شد .

جلسه ۱۳۹

صورت مشروح روز پنجشنبه ۳ شهر رمضان المبارک ۱۳۲۸

مجلس دوساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد .
و صورت مجلس سه شنبه غره را آقای معاضد الملک قرائت نمودند .

رئیس - در باب صورت مجلس اگر ملاحظاتی هست بفرمائید .

هنر تصیر السلطان - در صورت مجلس نوشته شده بود که آقای آقا شیخ مهدی نجم آبادی اجازه غایب بودند در صورتیکه عصر روز سه شنبه رقه اطلاع به ایشان نوشته شده است و بنده هم شرحی خدمت آقای رئیس عرض کردم که ایشان غایب نیستند .

حاجی سید نصر الله - در صورت مجلس بنده را نوشته اند سر وقت حاضر نبوده اشتباه شده حاضر بودم .

وکیل الرعایا - روز سه شنبه عریضه در باب غیبت خودم تقدیم کرده بودم باوجود این مرابی اجازه غایب نوشته اند .

رئیس - چون رقه دیر رسیده بود باین جهت غایب نوشته اند .

افتخار الواعظین - بنده در جلسه گذشته سئوالی کرده بودم در باب امرنان و حضرت رئیس هم اجازه داده بودند ولی چون عده برای مذاکره کافی نبود اظهار نشد در صورت مجلس ابدأ در این باب ذکر نشده است .

دکتر علیخان - در صورت مجلس نوشته شده است که لایحه وزارت داخله بلاتکلیف مانند گمان میکنم بلاتکلیف نماند بجهت اینکه گفتند این کار مجلس نیست وظیفه وزارت داخله است نمیدانم چه شده است که نوشته اند بلاتکلیف مانند .

رئیس - بلاتکلیف ماندن را باین واسطه نوشته اند که آنروز رای از مجلس در این باب گرفته نشد برای اینکه عده برای مذاکره کافی نبود تا تکلیف آنرا معین کنند .

لسان الحکماء - مطابق اصل ۲۶ قانون اساسی وزیر هر وقت کمیسیونی تقاضا بکند مجلس

باید تشکیل نماید بعقیده بنده این کمیسیون را که وزارت داخله تقاضا کرده است باید انتخاب شود.

(آقامیرزا ابراهیمخان راپورت کمیسیون ما را راجع بعهده جلسات واسامی غائبین اعضاء آنها را از قرار ذیل قرائت نمود.)

(۱) کمیسیون عرایض در این هفته سه جلسه منعقد و بوظایف خود مشغول بود.

(۲) کمیسیون بودجه ۲۶ شعبان تشکیل و بواسطه دیر آمدن بعضی از اعضاء نتوانست داخل مذاکرات شود غائبین میرزا اسداللهخان متین السلطنه دکتر اسمعیل خان - آقاسید جلیل - مؤتمن الملک - نویری .

(۳) کمیسیون قوانین مالییه ۴شنبه ۲ رمضان تشکیل غائبین میرزا داودخان - میرزا اسداللهخان متین السلطنه - دهخدا .

(۴) کمیسیون داخله در این هفته بواسطه مصادف شدن وقت کمیسیون باموقع انعقاد مجلس و نداشتن کار منعقد نشد .

(۵) کمیسیون عدلیه روز یکشنبه بواسطه اینکه عصر مجلس خصوصی بود منعقد نگردید ۴شنبه دو رمضان منعقد آقاسید محمد رضا غایب آقاشیخ اسمعیل هشرودی مرخص بودند .

(۶) کمیسیون پست و تلگراف در هفته گذشته سه جلسه تشکیل شد یکشنبه دو شنبه چهارشنبه غائبین طباطبائی - دکتر اسمعیل خان - حاجی میرزا آقا با اجازه - آقامیرزا داودخان در جلسه چهارشنبه مرخص بودند .

(۷) کمیسیون معارف چهارشنبه دو رمضان بواسطه حاضر نشدن سلیمان میرزا - دکتر علی خان - تربیت تشکیل نشد .

(۸) کمیسیون مبتکرات سه شنبه غره چون وقت تشکیل کمیسیون مصادف شد باموقع انعقاد و نیز آقامیرزا ابراهیمخان ورقه استیضاح نامه ذیل را که از طرف آقای حاجی مصدق الممالک تقدیم شده بود قرائت نمود

مقام محترم ریاست دارالشورای ملی شیدالله ارکانه این بنده در خصوص توپچیان مهندس ملایری که تلگرافات عدیده رسیده باهمه نوع عداوت سابقه عدم استحقاق ریاست آنها را با داشتن صاحب منصبان خدمت کرده این اوقات بتوسط و حمایت بعضی بقوام همایون و کرد خوردیها داده اند استیضاح از وزارت جنگ دارم مستدعیم اطلاع داده شود هر روز را که زودتر باشد بجهت استیضاح معین فرمایند .

رئیس - اطلاع میدهم حاضر شده جواب بگویند .

(راپورت شعبه ششم راجع بانتهای آقایان سید علی آقای یزدی و حاجی امام جمعه خوئی و آقامیرزا رضا خان نمایندگان یزد قرائت شد کمیسیون بعد از مذاقه لازمه و نظرات دقیقه صحت انتخاب نمایندگان فوق را تصدیق کرده اظهار نموده بود چون آقای حاجی امام جمعه در جزء هیئت علمیه بتصویب مجلس انتخاب گردیده اند طبعاً از نمایندگی یزد مستعفی گردیده و برای تمیین نماینده دیگری بجای ایشان لازم است در ثانی فیما بین منتخبین درجه اول اخذ رای گردیده یک نفر نماینده دیگر منتخب و به مجلس معرفی شود غائبین شعبه لسان الحکماء - نجات معتدراً آقاشیخ علی فارسی (بلاعذر)

رئیس - یک نفر از آنها که آقای حاجی امام جمعه است در مجلس تشریف دارند حالا باید درباره سایرین رای بگیریم .

آقاشیخ علی - اینجا بنده را نوشته بودند که بلاعذر غایب بودم و حال آنکه بنده در کمیسیون عدلیه بودم .

محمد هاشم میرزا - اولاً آن روز که راپورت خوانده شد و بنده را غایب نوشته بودند خواستم دفاع کنم حق دفاع ندادید برای اینکه اگر بنا بشود که هر يك عذر خود را بگویند مذاکرات زیاد خواهد شد و امروز می بینم که با آقایان اجازه دفاع میدهند اما در مسئله اعتبارنامه نوشته است که آقای حاجی امام جمعه طبعاً مستعفی هستند ایشان طبعاً مستعفی نیستند باید رسماً استعفا بدهند .

آقامیرزا ابراهیم خان - چون قبل از رسیدن صورت مجلس نظار آقای امام جمعه در مجلس تشریف داشتند ناچار بعد از آنکه این انتخاب را قبول کردند از نمایندگی یزد مستعفی هستند زیرا قبول کردن يك جهت مستلزم استعفاى جهت دیگر خواهد بود .

وکیل التجار - مقصود از این مسئله راباید ملتفت شد که اگر استعفاده اند بعد از انتخاب باید عرض ایشان را مجلس انتخاب نماید و اگر قبل از وقت قبول نکرده اند باید در یزد از همان وکلای درجه اول یک نفر دیگر را انتخاب نمایند .

حاج عز الممالک - بنده عرض می کنم اولاً باید درباره آقای آقا سید علی آقا و آقا میرزا رضاخان رای گرفت و در باب آقای حاجی امام جمعه خوئی هم باید از نمایندگان درجه اول یک نفر را بجای ایشان انتخاب نمایند بجهت اینکه قبل از اینکه این اعتبارنامه از مجلس بگذرد آقای حاج امام جمعه جزء نمایندگان بوده اند .

عز الممالک - اینجا نوشته اند آقای حاج امام جمعه طبعاً مستعفی هستند شعبه اقتضای طبیعت ایشان را که نمی داند باید بنویسند قهراً مستعفی شده اند .

ارباب کیخسرو - در باب آقای حاجی امام جمعه در سابق خودشان استعفا داده بودند خوئیست حالا خودشان هم بفرمایند تاریخ اشکال را بنمایند .

کاشف - در راپورت شعبه نوشته شده است که آقایان وقتی که میخواستند درجه دویم انتخاب نمایند آقای امام جمعه از دادن رای بکلی متعذر گردیدند و بنده این را تصدیق میکنم حالا در خصوص آنرو نفر باید رای گرفت و طبعاً ایشان مستعفی هستند .

آقامیرزا احمد - بنده شنیدم آقاسید علی آقا چیزی نوشته اند بمجلس و اظهار کرده اند که این انتخاب بی اصل است نمی دانم در صورتی که خود وکیل بگوید انتخابات صحیح نیست شعبه چطور تصدیق میکند .

رئیس - بلی آقای آقاسید علی آقا يك ورقه بوزارت داخله نوشته بودند یعنی در جواب وزارت

داخله که استعفاى قبول را از ایشان کرده ایشان جواب داده بودند که چون این انتخاب غلط بوده است قبول یا عدم قبول آن رسمیت ندارد ولی اظهار ایشان را ما رسمیت نمی توانیم بدهیم بجهت اینکه عدم صحت یا صحت آن باید در مجلس معین شود این بود که این طلب را مسکوت عنه گذاشتیم .

وکیل التجار - اینجا باز برای من اشکالی پیدا شده است که لازم است عرض کنم اینکه گفته میشود آقای حاجی امام جمعه در درجه دویم رای نداده اند این قانوناً صحیح است و میشود پذیرفت ولی باید دانست که ایشان از رای دادن امتناع نموده اند یا اینکه استعفا داده اند اگر امتناع است یا ناصحی نمی دانم بسته به رای و نظر مجلس است و اگر استعفا داده اند که بعقیده بنده این انتخاب صحت نداشته باشد برای اینکه در درجه اول آن عده که میبایست سه نفر از بین آنها انتخاب شود منتخب نبوده اند و باید رجوع شود که ثانیاً در یزد تجدید انتخاب شود .

محمد هاشم میرزا - این ایرادی را که آقای کاشف فرمودند وارد نیست بجهت اینکه شعبه مطابق قوانین و نظامنامه انتخاب رسیدگی میکند در صورتی که دید يك انتخابی مطابق قوانین آن واقع شده است وظیفه اش این است که تصدیق نماید و فرمایش آقای سید علی آقا برای شعبه و ما سندیت ندارد برای اینکه تکلیف ما همان متابعت نظامنامه انتخابات است اما فرمایش آقای وکیل التجار که فرمودند آقای حاج امام جمعه استتکاف از رای دادن داشتند آنچه خودشان در آن موقع فرمودند هم گفتند استتکاف دارم وهم گفتند این خدمت را نمی توانم قبول کنم وهمین خودش بمنزله استعفاست .

کاشف - بنده ابدأ ایرادی بر راپورت شعبه نکردم بلکه تصدیق کردم بملایم اگر خود آقای حاج امام جمعه توضیح بفرمایند چه جهت داشت که استتکاف از رای کردم رفع شبهه میشود و این همه مذاکرات هم لازم ندارد .

آقامیرزا احمد - بنده عرض نکردم که انتخاب اینها باطل است عرض کردم خود آقا سید علی آقا اظهار کرده بودند که این انتخاب بی اصل است خوب بود شعبه در این خصوص دقت میکرد اگر صحت پیدا میکرد آوقت رای می گرفتند .

عز الممالک - آقای میرزا احمد میفرمایند که آقای حاج امام جمعه تشریف دارند و اظهار نمیکنند .

رئیس - آقای حاج امام جمعه آقای آقاسید علی آقا معارض هستند حالا چون آقای آقامیرزا احمد در این خصوص معارض هستند در این باب نمی شود رای گرفت .

عز الممالک - می خواهم بدانم خود ایشان این عقیده را دارند که معارض هستند یا خیر .

رئیس - همینقدر که معارض پیدا شد نمی توان در باب این راپورت رای بگیریم باید طبع و توزیع شود که در جلسه دیگر مطرح مذاکره قرار بدهیم .

ارباب کیخسرو - در باب آن دو نفر دیگر که اشکالی نیست خوب است رای گرفته شود.

رئیس - الان نمی شود رای گرفت باید طبق وتوزیع شود.

رئیس - آقای شبیانی سئوالی از وزیر داخله داشتید بفرمائید.

شبیانی - در باب تدارک هجوم نایب حسین بکاشان سئوالی داشتم از آقای وزیر داخله که چه تدارک دیده شده است و چه اقدامی فرمودید در باب شهرکاشان و در این باب خودم و بعضی از نمایندگان عریضه بوزارت داخله نوشته ایم جوابی نفرموده اند گارد فاتح را هم در آنجا توقیف کرده اند و بعد بحضور نموده اند نظریه هم هست آنجا که تفنگ ندارد عده صحیحی ندارد موجب ندارد در واقع شیر بی دم و سر اشکم است هر اقدامی در این باب کرد ایند بفرمائید.

وزیر داخله - خود وزیر السلطنه که حاکم کاشان بود رفته بود ناین برگشت و یک عده سوار و پیاده هم قلاویک مقدار سرباز در آنجا هست همانها را الان آنجا نگاهداشته ایم بممانند برای استحضارات کاشان تا بعد ترتیبی بدهیم.

شبیانی - وزیر السلطنه بجهت دست در کاشان شناخته می شود اگر بسمت جلو گیری از نایت حسین است بنده عرض میکنم در صورتیکه با استعداد کافی سابق ممکن نشد که از اولو گیری با تعقیب کند حالا چطور میتواند از ورود او بکاشان او را منع کند.

وزیر داخله - وزیر السلطنه عیال حاکم کاشان است و یک حاکمی اگر نتواند یک دزدی را بگیرد که از کوه بیاید دزدی کند وسی فرسخ یا سه فرسخ هم تعاقب کند این دلیل نمیشود بر اینکه او کفایت ندارد و عیال با آن استعدادی که دارد البته ممکن است که مدافعه نماید و یکی هم اگر درست دقت کنید مدافع با مبارز خیلی تفاوت دارد وقتیکه بخواهد دفاع کند البته میتواند.

رئیس - آقای ارباب کیخسرو سئوالی داشتید از وزارت داخله بفرمائید.

ارباب کیخسرو - اگر چه چندی قبل از وزارت داخله در باب غله طهران سئوالی شد و جوابی دادند ولی از قرار اطلاعاتی که داریم عمل غله خیلی سخت شده است من جمله کمیانی مسقات کلیه خیلی از حد خود تجاوز کرده است و هیچ نمیکند که در وارد شهر شود میخواهم بدانم که وزارت داخله در این خصوص چه اقدامی کرده است و یکی هم میخواستم عرض کنم که این وزیر داخله مثل وزیر داخله سابق نباشد که همه قسم در باب انبار کردن جنس و عده داد ولی وقتیکه استعفا داد معلوم شد چیزی از غله در انبار نبوده مسئله دویم هم خواستم ببینم وزارت داخله در باب سایر ولایات هم فکری کرده اند و ترتیبی داده اند یا فقط همین غله طهران را ترتیب داده اند.

وزیر داخله - قریب ۲۰ روز قبل سئوال شد عرض کردم یک اقداماتی از طرف وزارت داخله شد و چون وزارت داخله اه پت اینکار را کاملا میدانند

از وزارت مالیه خواست که پنجاه هزار خروار در انبار غله داشته باشد ام از اینکه در طهران یاد فرزین یا قدری بالاتر رنجان و عراق باشد در موقع تنگی از آنجا هم میتواند بیارود در این باب خیلی مراسلات از وزارت داخله بوزارت مالیه فرستاده شده است و خیلی مذاکرات نموده است نتیجه اینکه حالا اخیراً قریب سی و دو هزار خروار گندم و پنجاه هزار خروار جو که جمعا سی و شش هزار واری میشود قلم داده میکنند که حاضر است و این مقدار واردی بانبار طهران میتواند بشود که یک مقدارش مال خالصه و اطراف طهران است و یک مقدارش هم مال اطراف دور تر از قبیل ساوه و ساو جیلغ و غیره در این باب وزارت داخله این مقدار را جد کرده است بوزارت مالیه که عیال این طرف سال قبل از گل و باتلاق و برف و باران مأمور فرستاده شود که برونند این جنس را بار کنند و ۱۰ هزار خروار حواله همین کمیانی است مال او را معین کرده اند و در روز چهار پنج نفر تا این و یکی دو نفر صاحب منصب از طرف وزارت داخله معین شد که برونند و مأموریت کنند بعد از ماه رمضان آن مقدار را بیاروند طهران و فعلا مشغول اند بعد از آن شروع میکنم بفرستادن مأمورین بطرف ساوه و رنجان و عراق که این طرف سال غله آنجا را حمل نمایند و هر چه بماند در اطراف نوردوز و فصل بهار حمل شود چنانچه امروز از حکومت رنجان تلگراف رسید که سه هزار خروار گندم از همان گندهائی که وزارت مالیه قلم داد کرده بود حاضر است که حمل بطهران شود منتظریم که مأمور بیاید و حمل نماید این اقدامات وزارت داخله است حالا فرض بفرمائید اگر در این اقدامات یک قدری هم مسامحه بشود ولی وزارت داخله اقدام خودش را میکند در باب سایر ولایات هم گفتیم یک چیزی بعموم ولایات بنویسند که در هر جایی که غله دارند در یک جایی جمع کنند و گمان میکنم که در هر شهری که یک انبار داشته باشد گرانی نخواهد شد چنانچه در آذربایجان همیشه معمول است که غله را جمع میکنند و همچنین کرمان و سایر جاها جز شیراز که غله دیوانی ندارد آنجا هم یک جنس دیوانی دارد کلیه قرار گذاشتیم یک چیزی بعکام نوشته شود که با امین مالیه قرار بدهد که جنس شان را در ولایات انبار کنند و با وزارت مالیه در این خصوص مشغول مذاکره هستیم.

ارباب کیخسرو - در باب ۱۰ هزار خروار که حواله کمیانی کرده اند درست ملتفت نشده ام که عین جنس را خواهد داد یا تسعیر کرده اند مسئله دویم در باب مالیات ها بود که به بنشین عین جنس را خواهد گرفت یا خیر مسئله سیم اینکه سئوال شده در باب جنس بود نه اینکه مراد فقط گندم باشد بلکه جو را هم بعضی که جو چران دارند خریداری می نمایند و از روسیه خواسته اند و این خیلی بد نما است که هر کسی بکشد بانبار خودش میخواستم ببینم وزارت چه اقدامی کرده است.

وزیر داخله - بلی کمیانی عین جنس را میدهد از اربابی هم قرار است عیناً جنس گرفته شود جنس را هم اینکه گفته شد حاضر است گندم و جو با هم بود و اینکه تابعان برای جو بکفتری تنگی است گمان

میکند برای این است ساوجبلاغ هنوز گندم و جوش نیامده است ولی بهمین زودی میاید علاوه بر این بموجب اطلاعاتی که داریم از اربابا امساله جو کم است و علتش این است که جو کم کاشته اند ولی گندم خوب است.

رئیس - آقای ادیب التجار از وزیر داخله سئوالی داشتید بفرمائید.

ادیب التجار - بنده یکی از سئوالیهام در خصوص غله بود که جناب ارباب کیخسرو سبقت کردند ولی این مقداری که حضرت وزیر داخله توضیح دادند با این وضعی که درین شهر دیده ایم نمیتوانیم حقیقه خودمان را قلباً مطمئن کرده از فکر این ملت آسوده بشویم چنانچه مسئله گندم در طهران با بیاعتناست یک اهمیت فوق العاده دارد که لازم بشرح نیست حضرت عالی همه تان مسبقاً که چقدر اهمیت دارد این جا پای تخت است یک اهمیت فوق العاده دارد که معلوم است با این واسطه بنده بموجب حکم نمایندگان که از جانب ملت دارم با کمال اعظام بحضرت وزیر داخله عرض میکنم ۲۰ روز دیگر بشما مهلت میدهم و بعد با دوسه نفر از نمایندگان میآئیم گندم را در انبار به بنشینم (در این وقت بعضی از نمایندگان گفتند سئوال خارج است استیضاح است از موضوع خارج است نائیباً آقای ادیب التجار جواب داد خارج از موضوع نیست مقدمه سئوال است.)

ادیب التجار - ما را محدود کرده اند در یک سئوال استیضاح دیگر حق دیگری که نداریم سئوال میکنم همینکه میخواهم درد دل خودمان را از وزیر محترم سئوال کنیم فوراً یکی از آقایان میگوید این استیضاح است - استیضاح نیست سئوال است.

سئوال دویم در باب ارباب شهریار زردشتی است که تقریباً مدتی است در عدلیه در باب (کیا کلا) گفتگو کرده است بعد از محاکمات زیاد در عدلیه حکمی بر حقانیت او داده اند و از عدلیه اینجا بعد از ملازمتن تلگراف کرده اند که مأمور فرستند و هم بوزارت داخله سرکزی نوشته اند که شاهم موافق حکم عدلیه حکم بکنند که ملگرا بصرف متصرف اولی که ارباب شهریار باشد بدهند و بعد طرف او طومانیانها اگر حرفی در مقابل دارند بیایند و دعوی خودشان را اظهار بدارند هم از وزارت عدلیه بعد از ملازمتن این حکم شده است و هم از وزارت داخله تاریخش هم معین است و نمره تلگرافش هم همینجا است اگر میل دارید ارائه میدهم حالا بعد از همه این تلگرافات عدلیه که با ملازمتن شده است - اولاً حاکم آنجا در اجرای احکام مسامحه کرده است ثانیاً یک حرکاتی نسبت بمأمورین عدلیه و ژاندارمری مباحترین طومانیان کرده اند که در این موقع محترم شایسته نمی دانم که بگویم چه شده است و برای وزیر عدلیه و وزیر داخله شایسته نیست که این اقدامات را جلو گیری نکنند باشند حالا میخواهم بدانم وزارت داخله در این خصوص چه اقدامی کرده است آیا بصرف او دادند یا اینکه محصول او چهار روز دیگر از میان خواهد رفت

وزیر داخله - در باب (کیا کلا) و ارباب شهریار و طومانیان چون مسئله ملکی و اجاره و استیجار بود وزارت داخله فقط اقداماتش مطابق بوده است با احکام عدلیه هر طور وزارت عدلیه حکم داده است وزارت داخله اجرا کرده است و در باب حرکات مباحترین طومانیان گویا فقط یک سوء ادبی نسبت بمأمورین

عدلیه شده است و از وزارت داخله بحکومت آنجا نوشته شده است که جداً مجازات آن اشخاص را بدهد.

ادیب التجار - در باب تنبیهات آنها که نسبت بمأمورین حرکات نا شایسته کرده اند که معلوم شد وزارت داخله اقدام فرموده است ولی در باب ملک می خواهم بدانم که ملک بصرف ارباب شهریار داده شده است یا اینکه محصول آن چهار روز دیگر از بین خواهد رفت.

وزیر داخله - عرض کردم در این خصوص آنچه را که وزارت عدلیه حکم کرده است وزارت داخله جد کرده است که همان را اجرا نماید.

ادیب التجار - جواب مسئله نان بنده را حضرت وزیر داخله نفرمودند استدعا دارم که جواب آترام بفرمائید.

وزیر داخله - در خصوص انبار مکرر آعرض کرده ام آنچه تعجبی و تحدید خوراک تهران است در سال ۱۲۰ هزار خروار است و آنچه باعقلای اینکار که خیر و بصیرند شور کردیم دیدیم که اگر در انبار ۵۰ هزار خروار جنس باشد اجماع از جو و گندم تنگی و عسرت برای شهر پیدا میشود و نرخ هم بدست بلدی است بواسطه جنسی که در انبار دارد نمیکند در جنس ترقی کند و این مسئله کاملاً از طرف وزارت داخله بوزارت مالیه اخطار شده است ولی باید خاطر آقایان مسبقاً باشد که انبار جزء اداره وزارت مالیه است نه اینکه مستقیماً جز وزارت داخله باشد ولی وزارت داخله هر روز وظایف و مراقب است که جنس داخل انبار بشود و هر روز وزارت مالیه را مسبقاً میکنند که باید حتماً فلان قدر جنس وارد انبار کنند.

ادیب التجار - یکی از مسئله ها اینکه خاطر محترم از آن مسبقاً است مسئله گوشت است مردم تهران اغلب فقرا هستند با اینحال و ماه رمضان تمام مردم برای گوشت محتاجند از وزارت داخله سئوال می کنم در این باب چه اقدامی کرده اند.

وزیر داخله - برای گوشت قبل از این یک کمیانی بلدی تشکیل داده است که گوشت را با یک شرایطی بیک میزانی بفروشد و در این چند روزه گوشت بکفتری کم بود کمیانی اظهاراتی کرد و شرایطی آورد بوزارت داخله که این شرایط را یا اولیای دولت حفظ نکرده اند و وزارت داخله یک امان نظری در آن شرایط کرده ولی برای آنکه درست امان نظر در آن شود بلدی فرستاده شده که نظریات خود را کرده و اقدام خود را بوزارت داخله بفرستد و بلدی الان مشغول است آن شرایط را ببیند و اظهارات آنها را مقایسه کند با آن شرایط و آن وقت در حل و عقد آن اقدام شود و در این بین وزارت داخله جدی کرد و بکمیانی اظهار نمود که با این شرایط حل شود شما مجبورید یک اطمینانی بوزارت داخله بدهید که امر گوشت این طور سخت نباشد و یک اطمینانی هم اخیراً بلدی داده است و آنچه می گویند و تعقیب کرده اند قریب سی هزار کوسند در اطراف حاضر دارند و این سی هزار کفایت یک ماه طهران را می کند و در ضمن مشغول تسویه اینکار

هم هستیم اگر تسویه شد مواد شرایط آن کمیانی قبول گردید که چه بهتر والا ناچاریم یک کمیانی دیگر تشکیل بدهیم و اینکه چند روز قبل از مجلس تقاضا کردم که یک کمیونی از مجلس تشکیل شود برای همین بود که اطلاع داشته باشند ضرر ندارد این مسئله یک چیزی است که نظارت می کنند شاید اقتضا کرد مثلاً گندمی را پنجاه هزار کمتر بخرد یا دو خروار بدولت ضرر دارد بقیه بنده یک کمیونی اگر منعقد میشد خیلی مساعدت می کرد با وزارت داخله.

ادیب التجار - سئوال دیگر بنده در باب وکلای ایالات و ولایات است در این باب استدعا دارم که اقدامات بفرمائید بجهت اینکه امروز تقریباً سه ربع ساعت آقای رئیس مجلس را تشکیل کردو هیئت رئیسه منتظر شدند که عده برای مذاکره کافی شود.

وزیر داخله - اولادیر آمدن و کلا گویا تقصیر وزارت داخله نباشد ثانیاً همین راپورتها بیکه در مجلس خوانده می شود از اثر اقدامات وزارت داخله است بهمان تلگراف کردیم و اطلاع داده شده که وکلای ایالات معین است که آمده اند و فقط بختیاری است که خود آقای سردار احمد تشریف دارند از وزارت داخله از این جهت قصور کرده باشد ولی بولایات اطلاع داده و می دهیم (مماضد السلطنه ایل شاهسون چطور شد)

وزارت داخله - آنچه راستی است باید گمت هنوز بآنها اطلاع نداده ایم ولی از امروز اطلاع می دهیم و دستور می دهیم که نماینده خود را انتخاب کرده بفرستند.

میرزا اسدالله خان - در چند روز قبل آقای کاشف که یکی از اعضای تفتیش بشکایات از عدلیه بودند از معاون وزارت عدلیه در باب صدر الاسلام همدانی سئوالی کردند چه اقدامی کرده اند آقای معاون اظهار داشتند که چون دوسه اینها در تحت مداقه و تفتیش بود نتوانستیم رسیدگی بکنیم و قرار قطعی بدهیم حالا می خواهم بدانم وزارت عدلیه چه اقدامی کرده است.

وزیر عدلیه - مسئله صدر الاسلام یک مسئله است که راجع است به محکمه جزا هنوز در محکمه جزا تمام نشده است که بن بگویم محکوم شده است یابی تقصیر است به چه وجه در این باب نمیتوانم بگویم که چه شده است دوسه اینها در عدلیه حاضر است و باید شروع بشود و ترتیب محکمه صحیحی داده شود و در آن محکمه رسیدگی شود که خاطر عموم مستحضر شود که عدلیه در حق هیچکس ظلم نکرده است بعد از آنکه رسیدگی شد نتیجه آن مجلس فرستاده خواهد شد.

میرزا اسدالله خان - در اینجا چیزی که خیلی طرف دقت است این است که یک هیئتی از طرف مجلس شورایی مأمور شد که بشکایات متظلمین رسیدگی کند اگر بکار های دیگری رسیدگی کردند و احکامات دادند و اقداماتی کردند از اداره حدود ایشان خارج بود ولی رسیدگی به شکایات از اعضای عدلیه و نسبتهای که بایشان داده اند وظیفه این هیئت بوده از قرار راپورتها بیکه رسید است و نوشتجاتی را که من دیدم بکنان بکنان تصدیق کرده اند که این شخص شخصی

مظلوم شده است بنده گمان میکنم با این خصوصیات کدر واقع در اینخصوص بخصوص که قائم مقام تمیز بوده است عدلیه نیابتت مسامحه کند و اگر هم تجدید محاکمه باید بکنند بایستی قبل از ادعای ده هزار تومان این محاکمه را تمام کند و دو باره شروع بمحاکمات دیگر نماید زیرا که اگر این شخص مقصر میتواند یک ادعای ده هزار تومانی با آن شخص بکند باید بر ادعای خود ده هزار تومان دیگر بیفزاید و بدین ترتیب که حالا شروع کرده اند.

وزیر عدلیه - محض شکایاتی که از مخبر السلطان میشود در چندی قبل استعفا داده اند و استعفا ایشان قبول شد اصل مدرک نزاع بکفتری مرتفع شد اما اینکه فرمودید که هیئت انتخاب شده است و رسیدگی کرده است و تصدیق داده است که بی تقصیر است بنده عرض میکنم که هیئت در این باب حکمی نداده اند (آقامیرزا اسدالله خان تصدیق داده اند).

وزیر عدلیه - هیئت محکمه مجتمعاً باید یک حکمی را بدهد تنها سئوالی شده است بکنفران آن هیئت برداشته است حاشیه آن کاغذ نوشته است که خوب آدمی هست بد - او فرض وسلم که آنها بیشتر رسبت داشته و تمیزاً رسیدگی شده است چهار رسیدگی میشود اگر امری را در تمیز رسیدگی کنند رجوع میشود به محکمه ثانی و از آنجا رجوع میشود به محکمه ابتدائی و مجدداً باید در این باب رسیدگی کند اگر رای که داده اند موافقت کرد با حکمی که محکمه تمیز میدهد حق بجانب او است و البته اجرا میشود اگر حکمی که داده اند طوری شده ایراد کرد حکم اولی را که داده اند در محکمه ثانی بر میگردد به محکمه تمیز و اگر محکمه دیگر بوده است راجع میشود به محکمه دیگر که حکم آن داده شود.

آقامیرزا اسدالله خان - این فرمایش وزیر اگر چه مرا متقاعد نمیکند ولی امروز ساکت میشوم.

رئیس - شاهزاده محمد هاشم میرزا سئوالی داشتید از وزارت داخله بفرمائید.

محمد هاشم میرزا - در چندی قبل از وزارت داخله سئوال شد در باب قتل مرحوم حجة الاسلام بهجانی فرمودند مشغول اقدامات هستیم حالا قریب دو ماه است از آن وقته میکند و قریب چهار روز است که از وقته قتل مرحوم میرزا علی محمد خان و آقامیرزا سید عبدالرزاق می گذرد آیا میخواهم ببینم در موضوع قتل مرحوم بهجانی و آقا میرزا علی محمد خان و آقا میرزا سید عبدالرزاق رضایان چه اقدامی شده است و چه انتقامی در باره آنها معین نموده اند و میشود اطلاع بدهید که خاطرمان مطمئن باشد یا خیر.

وزیر داخله - در خصوص قتل مرحوم حجة الاسلام بهجانی و مرحوم میرزا علی محمد خان و آقا میرزا سید عبدالرزاق خان از نظریه هر روز کتباً سئوال و تا کبده شده است که چه اقدامی کرده اند و چه از قرار اطلاع اخیری که همین چند روزه در راپورت شفاهی که از نایب رئیس نظریه شنیدم میگوید تا یک اندازه بعضی هایشان معلوم شده اند همین قدر دیدم بکنان بکنان تصدیق کرده اند که این شخص شخصی

سربسته عرض کردم و شاید تا آخر ماه رمضان یا اول شوال معلوم و آفتابی شود.

محمد هاشم میرزا - این راجع بموضوع اول بود اما دومی که معلوم و واضح است و تمام اهل این شهر میدانند و ما هم می شناسیم اسم هایشان معروف است و چند روز بعد از قتل شهید آن شخص در نظمیته محبوس است مطالبی نیست که استکشاف لازم داشته باشد باینکه محتاج به تحقیق نظمیته باشد.

وزیر داخله - اگر باین واضحی است از سرکار والا تمنی میکنم اسمش را بفرمائید.

کاشف - از وظیفه ایشان خارج است پس واضح نیست هنوز باید در تحت استنطاق بیاید آنوقت صورت استنطاق پرورد عدلیه قضات رسیدگی کرده حکم بدهد آنوقت باید بموضع اجرا بیاید و علنی شود عرض کردم از راپورت آخری نایب رئیس نظمیته يك امپدواری برای وزارت داخله حاصل است که قتل مرحوم بهجانی مرحوم آقا میرزا محمد علی خان پیدا خواهد شد.

کاشف - در خصوص این سئوالات بنده میخوام عرض کنم پنج فقره سئوالات کرده ام يك فقره آن همین شاهزاده محمد هاشم میرزا است و تعجب می کنم با وجود اینکه ایشان بعد از بنده سئوال کرده اند سئوال ایشان فرستاده شده و جواب داده اند ولی سئوالات بنده هنوز نرسیده است.

رئیس - کتابچه که بنده دارم سئوالات آقایان ضبط است که بآن ترتیب اجازه داده میشود بنده هم تکلیف نیست که مخالفت نمایم.

ناصر الاسلام - بعد از گذشتن دو ماه که این همه اهمیت دادند باین کار بنده و سایر نمایندگان از برکت این اقدامات متوقع بودیم که مارا امپدوار کنند که امپدوار کردند اولاً در باب قتل مرحوم بهجانی و میرزا علی محمدخان بنده از همه نمایندگان سبقت کرده بودم و باین ترتیب که وزارت داخله جواب دادند بنده منتظر نبودم که بعد از دو ماه تعطیل عمومی طهران که بر هیچکس پوشیده نبود که چند روز مجلس تعطیل نمود میرزا علی محمدخان را بآن وقاحت و بی شرمی که در خیابان زدند و هیچ حاضر نبودیم که بعد از چند روز مجازات نشده باشند خدمت مرحوم میرزا علی محمد خان هم معلوم است متأسفانه می بینیم يك ترتیبی میفرمایند که تمامش رمز است و مخفیانه یعنی این دو فقره را که می گویم متأسفانه می بینم که هیئت وزرای عظام اهمیت باین دو فقره نداده اند و خصوص این فقره اخیر که هیچ منتظر نبودیم که وزراء می گویند آنها را گرفتار کردیم در مجازات آنها مسامحه کنند اما چیزی که سئوال بنده است راجع است بدو نفر اهالی گیلان که شش روز و شش شب در نظمیته محبوس شدند و بعد بدون استنطاق آنها را مرخص کردند و التزام از آنها گرفتند که بفاصله شش روز از این شهر خارج شوند در این باب حضوراً و کتیباً عرض کردم که وزارت داخله چه اقدامی کرده است و از نظمیته چه اطلاعی حاصل کرده است.

وزیر داخله - اولاً باید دانست که وزراء قتل مرحوم حجة الاسلام و مرحوم آقا میرزا علی

محمد خان را خیلی فجع می دانستند و خیلی دقت هم کرده اند ولی آنها بیکه اطلاعات دارند و می دانند و دیده اند در جاهای خیلی بزرگ مثل فرانسه و انگلیس و دولت های خیلی معظم واقعه اتفاق می افتد که يك سال طول می کشد تا اینکه قاتل معلوم شود باینکه همه چیزش منظم تر از ماست خیلی اینطور واقعات اتفاق می افتد و پلیس باید از راه و طریقی اقدام کند که باعث اذیت سایرین نباشد بخصوص امروز و حال امروزه مملکت ما عرض کردیم که چند روز قبل از این بعد از تحقیقات نظمیته مظفرخان نایب رئیس نظمیته آمد نزد بنده و شفاهاً گفت که اطمینان پیدا کردم که بعضی از قتل اقرار کردند بیشتر از این نمی خواهید ببینید بکجا میرسد اما نسبت بآن دو نفر و شش روز این را از نظمیته تحقیق کرده ام گفت این در آن چند روزی بود که حال طهران بر همه کس معلوم بود در آن زمان نظمیته نسبت باینها سوء ظن پیدا کرده بود و صلاح اینطور دیده که آنها از شهر بروند و گمان می کنم که در يك شهری که حال آن چند روز را داشت نظمیته این حق را داشته باشد که بدو نفر بگوید در این شهر نباشید.

ناصر الاسلام - بازم اظهار تأسف می کنم که آن چند ماده که از مجلس گذشت بکلی قانون اساسی مملکت را بی اعتبار کرد و وزیر داخله مملکت نباید بگوید که نظمیته صلاح دید بدو نفر استنطاق دو نفر را حبس و بعد ملتمز کند که از این شهر خارج شوند بنده در این باب متقاعد نشدم و استیضاح کتبی خواهم کرد و سئوال دیگر ریختن بیخه خود این بنده است که از مجلس نوشته شد و مگر شرح واقعه را نوشته ام و درخواست کرده ام که تحقیق جدی بکنید و اگر مقتضی وقت این باشد که در خانه يك و کیلی بدون اجازه سرزیر بکنند اگر مقتضی است این را خواهش میکنم که توضیح بفرمائید من جمله جواب راپورتی که نظمیته بوزارت داخله می نویسد که آدم فلان کس مارا دعوت کرد که تقریباً بیاید اندرون این برخلاف تمام دنیا است پلیس و ژاندارمی که می آیند بدون اجازه وارد شوند و گفته است که بگوئید کسی نباشد گفته است که عیال فلانی چندی است رفته است در صورتی که اغلب نمایندگان می دانند بنده شش سال است عیال ندارم و واقعا راپورت نظمیته در اینجا معلوم میشود که نوشته است عیال فلان کس رفته است بشیران بازم اگر از مقتضیات است آترام بفرمائید تا من راحت شوم.

وزیر داخله - سئوال کردید که در این باب کتیباً از مجلس بوزارت داخله نوشته اید وزارت داخله هم از نظمیته خواست نظمیته راپورت آن را کتیباً نوشته است عین آن راپورت را وزارت داخله بمجلس حالا در آن جواب هر اعتراضی دارید کتیباً بنویسید تا جواب داده شود.

ناصر الاسلام - این خلاف قانون را وزارت داخله باید جواب بدهد نظمیته مسئول مجلس نیست.

وزیر داخله - عرض نکردم نظمیته مسئول است عرض کردم اعتراضاتی که دارید کتیباً بنویسید وزارت داخله هم تحقیق و غور خود را می کند جواب میدهد.

رئیس - آقای آقا سید حسین اردبیلی استیضاحی داشتید از وزارت عدلیه بفرمائید.

آقا سید حسین اردبیلی - خاطر آقایان محترم مسبوق است چندی قبل شکایت مردم از عدلیه باندازه بود که مردم را متزلزل نمود باندازه حواس و اوقات مجلس را مشغول کرد که مجبور شد يك هیئتی را انتخاب کرد برای تحقیق و تفهیم مواد شکایات این هیئت از تمام کارهای خود در کمیسیون ها داشتند صرف نظر کردند و تمام کارهای خودشان را منحصر نمودند برسیدگی شکایات مظلمین و بعد از آنکه کابینه جدید تشکیل شد انتظار داشتم وزیر عدلیه ما حاصل تحقیقات این هیئت را که ابتداء اصلاحات عدلیه قرارداد داده اند بگزارند مقابل خودش و نواقص عدلیه را آنطوریکه باید بردارد متأسفانه برخلاف انتظار مجلس شورای ملی دعوت ملت حاصل تحقیقات و زحمات این هیئت منتهی شده باینکه يك مشت مردمان بدبخت ستم دیده بیچاره که باطمینان مجلس شورای ملی و پشت گرمی آن هیئت آمدند بی برده شکایات خود را از رؤسای معاکم و اجراء عدلیه و غیره در دلهای خود راپیان نمودند و بدون اینکه احقاق حق بعمل آید آن هیئت منحل شد حالا آن بیچاره ها که آمده بودند تظلم کرده بودند بجرم اظهار تظلم و شکایاتی که کرده بودند الان گرفتار آتھائی شده اند که از آنها شکایت کردند سروکار معاکم این بیچاره ها الان بدست همان اشخاص افتاده است که از ایشان متشکی بودند حالا ببینید بآن بیچاره ها چه میکند وزیر عدلیه ما هم در عرض اینکه بواسطه مجازات خائنین و مقصرین اسباب امپدواری و موجبات اعتدال مجلس شورای ملی و ملت را فراهم بیاورند و مزید اطمینان مجلس را بخودشان جلب نمایند متأسفانه برعکس بعضی از آنها ارتقاء رتبه میدهند از اثر همان ترتیب رتبه بود که مردم دیدند چندی روز قبل همان کسانی که فریاد شکایت مردم را از اعمال ذمیه خود با آسمان رسانیده بودند همان کسانی که اسباب این شدند که تعطیل عدلیه يك مملکتی را منتشر کردند همان کسانی که حضرات آیات الله را در نجف از سوء اعمال خود بر آن وا داشتند که بنویسند عدلیه را اصلاح کنید همان کسانی که مجلس شورای ملی را مجبور کردند که يك هیئتی را انتخاب نماید برای تحقیقات مواد شکایات مظلمین اینجا آمدند برای پرده پوشی اعمال سابقه خود در يك همچو مقامی رسمی بعضی اظهارات کردند بنده بهیچ وجه خصوصیتی یا مظلمین از قبیل صدر الاسلام بدبخت و سایر آنها دارم و نه با کسی که امروز مقام معاون پارلمانی را مشغول نموده است و نه با مدعیان او با هیچکس بستگی ندارم ولی می بینم از بعضی مدعیان مسلک عدالت بعضی حرکات و تعدیات ناشی و باین مردم بد بخت وارد می شود که حقیقت ظالم از آن تعدیات شرمسار است این مقدمات را در کجا می کنند در يك مملکت مشروطه که برای رفع ظلم و بلند کردن لوای عدالت هزارها جوان قربانی داده است در يك همچو مملکتی ظلم ها و تعدیاتی نسبت باشخاص با شرف می شود که علاوه بر این که حقیقت ظلم از آن خجالت می کشد يك دولت مستبد را ننگین

می کشد تاچه رسد بيك همچو مملکت مشروطه که هزارها جوان برای عدالت قربانی داده است آیا ممکن است يك همچو مملکتی متأثر نشود از این تعدیات امروز هر قطره خون شهیدان آزادی بصدای بلند فریاد میزند که مجازات خائنین را بدهید دشمنان عدالت را بر مسند عدالت جای ندهید دیوان عدالت را که فقط بيگانه ملجاء و مرجع عرض و ناموس و حقوق يك مملکت و تمام حیثیات و بیگانه امید گاه يك ملت مظلوم است آیا ممکن است انسان تحمل نماید که این ترتیبات در آن واقف شده است آیا شایسته است وزیر عدلیه يك مملکتی که طرف اطمینان مجلس شورای ملی و امپدواری ملت هستند تا این اندازه باینها بطور مسامحه بفعو و اقباض صرف نظر رفتار کرده باشد آیا سزاوار است که بعد از همه سئوالانی که می شود تازه وزیر عدلیه جواب بدهد که در محکمه جزا مشغول رسیدگی هستند هنوز نتیجه حاصل نشده است باینکه برای رسیدگی بشکایات این مظلومین باید يك محکمه علیحده تشکیل شود صدمه زار تأسف می خورم از این اظهار بیجهت این که يك کسی را می خواهند بجان این بیچاره ها بیندازند که از او شکایت داشته اند و اگر آن محکمه که میفرمایند باید تشکیل شود چه محکمه خواهد بود آن محکمه در تحت ریاست يك شخصی است که آن تعدی کرده است بيك شهری و اهالی يك شهری را از سوء اعمال خود متأذی کرده است و در حق يك نفر بدبخت بیچاره صدهزار قسم عداوت بخیر داده است و نمی دانم در میان آتھائی که میفرمایند رسیدگی بشکایات کنند آیا باشند اشخاصی که از روی حقیقت غوررسی نمایند و هیچ ملاحظه نکنند از اینکه فلان آقا معاون پارلمانی عدلیه را مشغول کرده است و بر عدلیه او هر حکم بدهند یا نباشند آیا این بیچاره ها در تحت معاکم این قسم اشخاص واقع شوند ممکن است این امر اصلاح بشود از این جهت بنده از اینجا با کمال شدت از آقای وزیر عدلیه سئوال می کنم که باین همه فریادها که از حضرات آیات الله و سایرین بلند شد چه اقدامی کردید که دشمنان مملکت به مقصد مجازات در کار است بعضی تغییر و تبدیلات جزئی داده اند از اینجا خیلی خوب است ولی اصلاحات اساسی لازم است مقصود بنده نه این است که اشخاصی که عرض کردم شایسته مستند عدالت نیستند بلکه فرض این است که این قسم اشخاص را بردار بکشید برای اینکه مردم بدانند هیچ تفاوتی بین افراد و اشخاص نیست و لازم است این را که آقای وزیر عدلیه این را میدانند که هیئت دهنفری که منتخب میشود که از آنها آقای ذکاء الملک و کاشف و صدر العلماء بنده بودیم برای رسیدگی بشکایات بعد از اینکه رسیدگی میکنند و مطلع میشود که صدر الاسلام بدبخت و سایرین مظلوم واقع شده اند فرد فرد اینها نوشته اند که اینها مظلوم میباشد حالا سایرین اظهار نمیکنند مختارند ولی بنده جداً دفاع مینمایم و تکذیب میکنم و عرض مینمایم که بنده شخصاً تا رسیدگی نکردم در تحقیقات و مظلومیت آنها بر من ثابت نشد در آنجا نوشته ام که این آدم مظلوم واقع شده است حالا سایر آقایان مختارند اگر می خواهند رأی خودشان را بس بگیرند ممکن است الان بر حسب فرمایش آقای وزیر عدلیه

اظهار میدارند که صدر الاسلام ظالم بوده است و دیگران که مستند عدالت را بخود مشغول کرده اند مظلوم میباشدند.

وزیر عدلیه - در باب نواقص عدلیه آنچه که استیضاح کرده اند در این کافندی است که نوشته اند و بنده هم مطابق آن جواب خواهم داد نوشته اند راجع باصلاحات عدلیه و هیئتی که بآنجا آمدند استیضاح داریم اولاً این را لازم است عرض کنم خاطر مبارک آقایان مستحضر باشد که بهیچوجه همچو پیشنهادی بعد از نیامده و روح اطلاع ندارد که این هیئتی که برای رسیدگی بشکایت منتخب شده اند اقدام کرده اند تحقیقات آنها چه بوده است مدتی بود که هر روز تقریباً صدها نفر مردوزن جوان بنده را در عدلیه می گرفتند و چندین عریضه بمجلس عرض کردم و دوسه بار را خواستم و همین طور چندین مرتبه از مجلس دوسه بار خواستم و سئوال نمودم که صورت اقدامات خودشان را این هیئت بدهند هنوز جواب نرسیده است و مخصوصاً سئوال کردم این رسیدگی را که این هیئت کرده و حکمی را که داده است وزارت عدلیه آن احکام را باید قطعی بدانند یا اینکه باید تمیزاً رسیدگی شود وقتی که جواب رسید دیدیم البته هیچکس نیست که معاضدت با اشخاص بنمایند و حقوق مردم را ضایع بکنند و از آن روزی که وارد عدلیه شدم بواسطه اینکه سابقاً از ترتیبات آن مسبوق نبودم آنطوری که باید اقدامات نمود ندانستم و البته بنده که هیچ هر کس را که بیاورید در عدلیه ممکن نیست يك روزه بتواند وضع عدلیه را تغییر بدهد نمی گویم که من حامی کسی هستم از کسی حمایت ندارم ولی خیلی تعجب می کنم که مکرراً استعمال می کنید کلمه عفو و اقباض را که وزیر عدلیه عفو کرده است وزیر عدلیه اقباض کرده است وزیر عدلیه از چه عفو کرده است از کدام تقصیر اقباض نموده است آن موادی را که بر خلاف قانون رفتار شده یا آنکسی را که تقصیر او ثابت شده است صریح بگوئید که در فلان ماده در باره فلان آدم بفلان ترتیب حکم خلاف قانون داده یا اینکه از تقصیر فلان آدم که تقصیر او ثابت و معلوم بود اقباض کرده است آنوقت می توانید يك محکمه تمیز فوری تشکیل کنید و در حق وزیر عدلیه که از مجازات قانونی عفو و اقباض مینماید عدلیه که از مجازات قانون رفتار می نماید حکم کنید فقط نباید به سئوال یا استیضاح اكتفا نمود در حق همچو وزیر عدلیه باید حکم کرد می فرمائید دشمنان عدالت در عدلیه جمع شده اند این را واگذار میکنیم به حساب آقایان که اگر يك نفر یا دو نفر با سه نفر که در عدلیه بدهستند باید جمعی از مردمان نجیب درستکار را بلفظ تمام مقتضی نموده آتھائی را که شما مقصر میدانید یا شایسته نمیدانید الان صریح بفرمائید فلان کس فلان تقصیر را کرده است یا فلان کس برای فلان کار شایسته نیست از يك وزارتخانه که يك جماعتی قریب دو هزار نفر در این مملکت مشغول خدمت است و شاید کوشش هم میکنند که بدرستی رفتار کرده باشند صحیح نیست که بواسطه يك نفر دونفر همه را بدخواهد بآید آنها را که منظورشان است اسما و رسما همین کنند کی

در چه نقطه درجه کار بچه خیانت ها معلوم شود اسباب اتهام سایرین نباشد گرچه اگر بخواهم تمام فقرات مطالب ایشان را عرض کنم اسباب توضیح وقت مجلس و تصدیق خاطر نمایندگان خواهد شد ولی خیلی جای تأسف است که در این مدت متنازع بودند که بنده تمام فرضهائی که فرمودند اقدام کرده باشم و اینطوریکه ایشان امروز شدت سئوال میکنند و جدیت بخیر میدهند نمیدانم از خودشان است یا اینکه دیگران ایشان را بر کرده اند در حال عجله جواب فقرات فرمایشات ایشان را عرض نمیکنم همین قدر عرض میکنم برای هیئت فضا در جنایات و در ترتیبات سیاسی هیئتی را باسم هیئت منصفه مینماید که اگر قاضی بخواهد در يك مسئله عفو و اقباض نماید جلو گیری کند حالا لو فرض سلم که يك نفر قاضی عفو بخیر بدهد و اقباض نماید ۱۲ نفر هیئت منصفه هم ممکن است خصوصیت بکنند و دروغ بگویند و این را باز تکرار میکنم که آقایانی که تصدیق مظلومیت این اشخاص را نموده اند در آن کافندی نوشته اند تمام صحیح است اما بنده که وزیر عدلیه هستم نمی توانم نوشته شخص یا اشخاصی را مستند قرار بدهم هیئت منصفه رسماً میبایستی جمع شوند و بنویسند که در فلان کار فلان طور باید بکنید آنوقت اگر وزیر اقدام نمی کرد ترضیاتی داشت و اگر هم اعتراضی داشت اظهار می نمود حالا هم عرض میکنم که تکلیف مرا همین کنید بدانم اگر این حکم قطعی است که حکم حاکم و مرک مفاجات و اگر باید تمیزاً رسیدگی شود باید بر کرد در محکمه مالی و در آنجا رسیدگی شود و اگر اعتراض داشته باشم بر آنچه که هیئت منصفه نوشته اند میبایم در اینجا می ایستم و عرض میکنم ولی عرض میکنم که شما میگوئید صحت عمل در عدلیه تان باید پیدا شود شما امروز قاضی ندارید برای اینکه يك نفر نیست که در مملکت شما درس فضاوت خوانده باشد عجله يك جمعی هستند که بالنسبه درستکار تر و داناترند و میتوانند بگویند و بشنوند از برای آنها هم هزار جور سد قرار داده ایم مفتش گذاشته ایم میباید گذاشته ایم اعتراض میکنیم آنرا راه رفتی برای اعضاء عدلیه نیست و طوری مراقب برای آنها همین کرده ایم که کسی نتواند بگوید فلان کس در فلان کار پول گرفت اما این را که افسوس میخورید که مملکت هزارها جوان قربانی داده است برای عدالت بنده عرض می کنم این افسوس را چرا يك حال قبل نمیخوردید امروز از قاضی گرفته شما چه میخواهید میگوئید گرفته باش و کار کن باید حقوق داد و کارخواست آری می خواهم بدانم تا امروز عدلیه شما يك دینار با وزیر عدلیه همراهی کرده است می خواهم بدانم تا امروز برای این عدلیه که امروز شدت وجدیت تمام سئوال و استیضاح میفرمائید يك بند قانون وضع کرده اید يك فصل برای تشکیلات اداری آن از این مجلس بیرون آمده است اگر بیرون آمده است بیاورید بنده اول کسی هستم که مایل و حاضرم برای اصلاحات عدلیه اقدامات نمایم و باز هم در آخر عرض خود را تکرار می کنم که صورت اقدامات و تحقیقات آن هیئت را بفرستید بوزارت

عدلیه که بموقع اجرا بگذارد آنوقت اعتراضی هم دارد بیان خواهد کرد

آقا سید حسین اردبیلی - بنده هیچوقت نگفتم تمام اعضاء عدلیه دشمن عدالت هستند بنده قطع دارم کدر عدلیه اشخاصی خیلی صحیح هم داریم نگفتم خدای نخواست تمام اعضاء بدند یا اینکه بهیچوجه داخل اصلاحات نشده اند بلکه اطلاع دارم که اصلاحات تا یک اندازه شده است ومخصوصاً بنده خیلی تشکر می کنم از اینکه اداره مدعی العموم را بیک آدم خیلی کافی با علم بی غرضی تسلیی کرده اند و با کمال جدیت مشغول کارند هکذا اداره اجرا بعضی اصلاحات کرده اند این را هیچوقت نمی گویم تمام اجزاء دشمن عدالت هستند این راه نمی گویم شروع با اصلاحات نکردند عرض کردم بعضی از اشخاص که دشمن عدالت هستند مصدر کارهای عمده شده اند و اینکه می فرمائید رسیدگی شود تا معلوم شود بنده عرض می کنم مدعی های آنها را رسیدگی کنند یا هیئت منصفه باید یک هیئت منصفه افلاک تشکیل شود و رسیدگی کنند و اگر معلوم شد آن آدم اگر اینطور ریکه نسبت باو داده اند صحیح است که باید مجازات شود فقط با استعفا نباید قانع شد .

درباره یک شخصی که بقول آنها می گویند متهم است بکافرا سازی و چطور شرف مردم را توی دست و پا می آندازند بنده که بعقیده خود آن اشخاصی را که بدون حکم محکمه میفرستند درخانه کسی بریزند من آن آدم را بی شرف می دانم و هیچ اجازه نمیدهم که او را با شرف بخوانند .

وزیر عدلیه - قضیه صدرالاسلام همان است که عرض کردم تکرار نمیکنم اما چون سره تفاهمی در عرض بنده شده است لازم می دانم چند کلمه در آن خصوص عرض کنم بنده عرض نکردم که قاضی های عدلیه را مثل سایر قاضی های ممالک حقوق داد عرض کردم این بیچاره ها با این حقوق کمی که دارند این حقوق کم را هم بآنها می دهند و عرض نکردم که بواسطه اینکه حقوق آنها کم است اگر خلائی نمایند محل ایراد نخواهد بود یا از عهده بر نمی آید همین هائی که عجلاناً در عدلیه هستند خیلی خوب از عهده بر می آید اینکه صورت کارهای آنها را در روزنامه جات خواهید دید و در صورتیکه خلائی از آنها صادر شود البته مجازات خواهند شد و در آن صورت اگر ذره اغماضی شد حق دارید بر بنده اعتراض کنید .

سلیمان میرزا - هم چنانکه آقای وزیر عدلیه فرمودند موضوع استیضاح صدرالاسلام نیست والا بنده نمی توانم عرض کنم برای اینکه راجع بصدرالاسلام مطلبی ندارم موضوع استیضاح هم چنانچه دیده شد اصلاحات عدلیه است نه مظلومیت صدرالاسلام در آن موضوع کسی حرف نمیزند بجهت اینکه بخواهم درباره او استیضاح کنیم باید دوسیه های عدلیه را ببوریم بالای میز بگذاریم و مذاکره کنیم. وقانون یک چنین حقی با نداده است اما اصلاحات عدلیه آقایانی که علی الانصال میفرمایند عدلیه باید اصلاح شود باید اصلاحات بشود ولی اصلاحات یک ترتیبی دارد فرق است میان گفتن و اصلاح کردن با گفتن ممکن است نواقص تمام ممالک خارجه را اصلاح کرد اصلاحات عدلیه خیلی زحمات دارد و باید بتدریج بعمل بیاید مثلاً مالکی که چندین سال زحمت کشیده اند تا اینکه درست کرده اند ما هم باید چندین سال زحمت بکشیم تا یک از آن اصلاحات را مجری بداریم خوب است آقایان این نقطه نظر را ملتفت باشند آنوقت چیزی اگر بنظرشان میرسد بفرمایند اصلاحات باید از روی قانون بعمل بیاید می خواهم بدانم کدام یک از ترتیبات عدلیه شما از روی قانون گذاشته شده است کدام یک از قضات شما از روی قانون انتخاب شده اند که حالا از روی آن قانون اصلاح شود کدام فصل از قانون تشکیلات عدلیه را تا امروز شما از مجلس گذرانیده اید که وزیر عدلیه شما از روی آن رفتار نماید پس نمی شود در صورتیکه این ترتیب است نمی شود گفت چرا اصلاحات بعمل نیامده است مع ذلک بنده از آنجا که تا اندازه خیر دارم عرض می کنم که مقداری اصلاحات شده است مثل اداره اجرا و هم چنین دایره مدعی العموم و بواسطه اینکه یک نفر با چند نفر فرضاً از اینجا اجزاء عدلیه بدهستند نمی شود که اجزاء عدلیه باید تمام یا دو قسمت از آنها خارج شوند همین قانون

اساسی که میفرمائید خونهای گران بها برای آن ریخته شده است این در موضوع آزادی عموم است و برای عموم ریخته شده است و برای حفظ حقوق عموم افراد بوده است آقایان خواه بدانم استثنائی شده است که اجزاء عدلیه چون اجزاء عدلیه هستند از حقوق آزادی محرومند آیا این حق که بنده را بدون مجرمه و استنطاق از این جانبی توان خارج کرد از اجزاء عدلیه سلب شده است که بدون اینکه استنطاق و رسیدگی شود و بدون اینکه تقصیر آنها معلوم شود و بآنها بگویند باید بگوئیم هر سه نفرشان خائنند و خود وزیر آن سه نفر را خارج نماید پس بنابراین تا امروز وزیر عدلیه را تشویق بکنیم و استیضاح بنمایم که چرا خلاف قانون رفتار کرده اید خوب است آن اشخاصی را که میفرمائید فرد فرد اسم ببرید و برای اینکه یک نفر خیانت کرده است شرف جمعی را با مال نکند بگویند فلان کس فلان رئیس محکمه فلان عضو فلان روز در فلان مسئله برخلاف قانون رفتار کرده است و خیانت کرده است و بعد از محاکمه و وثیرت و صدور حکم اگر وزیر عدلیه در اجرای آن مسامحه نمود استیضاح بکنید و بگویند وزیر عدلیه عفو و اغماض نموده است و الا چطور میشود گفت تمام اجزاء عدلیه خلاف کرده اند یا تمام خیانت کرده اند و چطور میشود رای داد که آنها را بدون محاکمه و استنطاق و بی ثبوت تقصیر از عدلیه خارج شود این همیشه که از آنجا رفتند دو جبهه داشتند یکی جنبه تفتیش و یکی جنبه تمیزی اگر نظریات کرده اند و راپورت داده اند که ببینند اگر همانطوری است که آقای وزیر عدلیه فرمودند که حقوق آنها نرسیده نمی توانند درست رفتار کنند و وظیفه خودشان را انجام بدهند که اول فراری درباره حقوق آنها بدهید آنوقت از آنها کار بخواهید یا اگر در واقع بشکایات مردم رسیدگی نکرده اند که مجازات آنها را معلوم کنید و اگر این هیئت بتوان تمیزی مردم رسیدگی بکردند بنده عرض می کنم تمیز اصلاحات ما بهایت دعوا رسیدگی نمیکنند فقط محکمه تمیز نقض یا ابرام میکند یعنی وقتیکه مسئله را آوردند به محکمه تمیز اعضاء محکمه تمیز رسیدگی می کنند اگر آن حکم را مطابق قوانین دیدند ابرام و الا نقض می کنند پس از نقض چطور میشود آن حکم بر میگردد به محکمه ابتدائی و چنانچه محکمه ابتدائی حکم محکمه اولی را تصدیق کرد و مطابق قوانین دانست که مجدداً آن حکم محکمه تمیز می رود هیئت عمومی محکمه تمیز در آن موضوع رسیدگی و نظریات جدید بنمایند چنانچه هیئت عمومی محکمه تمیز محکمه ابتدائی را تصدیق کرد که آن حکم قطعی است و مجرا خواهد شد و چنانچه مجدداً حکم محکمه ابتدائی را نقض کرد که معلوم میشود آن حکم برخلاف قانون صادر شده است حالا در کجایکه چو چیزی شده است آقایانی که از مجلس انتخاب شده اند میگویند نمیتوانند بر فرض این بسمت تمیزی معین شده بودند قطعاً حکم میدهند .

که اینطور نیست يك وقتی یعنی در آن زمانی که بنده سمت نمایندگی داشتم و آقای وزیر عدلیه آن وقت سمت وکالت داشتند و سه ست وزارت و بنده رمالقات کردند و در ضمن مذاکره از اصلاحات عدلیه صحبت شد ایشان ببنده اظهاراتی کردند که بنده در جواب عرض کردم دلم میخواهد شما وکیل باشید بهیچینم از برای ملت چه میکنید و بجهت الله دیدیم که وکیل شدن و بعد از وکالت معاون شدند و بعد از معاونت وزیر عدلیه شده اند و حالا که بمقام وزارت رسیده اند و از ترتیبات بخوبی مسبوق شده اند بنده جسارت نمی کنم که آن توهیناتی را که آن روز ببنده کردند بنده هم تلافی کنم اما در خصوص اصلاحات هیچکس نیست که منتظر باشد که در این مدت کم تمام امور عدلیه اصلاح شده باشد مقصود شروع با اصلاحات است تمام این مردم از عدلیه شکایت دارند و می آیند جلو ما را میگیرند و بد میگویند که شما کار نمیکنید عدلیه ما خراب است چرا اصلاح نمیکنید ما هم وظیفه نمایندگی مان این است که از وزیر عدلیه سؤال کنیم که مدتی است اقدام کرده اید تا چه اندازه رفع شکایات مردم را نموده اید و مقصود این است که آقای وزیر عدلیه ممکن است بچند نفر از این اشخاصی را که شکایت دارند بخواهند و ببینند که این منظرین شکایاتشان صحیح است یا نا صحیح آنوقت که رسیدند و برایشان معلوم شد یا به مجلس شورای ملی یا در روزنامه جات بنویسند که فلان و فلان که شکایت داشتند شخصاً رسیدگی کردم دیدیم که شکایات ایشان بی جهت بوده است یا اینکه صحیح بوده و فلان قرار داده شده است که کم کم يك اندازه رفع شکایات مردم بشود ما می بینیم که همه مردم شکایت دارند از عدلیه باید خود وزیر عدلیه شرع کرده باشد که کار ها تا اندازه اصلاح شود دیگر اینکه میفرمائید قاضی چون حق درستی باو نمی دهند نمیتوان متوقع بود که صحیحاً کار کنند بنده معنی این مطلب را نمی فهمم مگر عابدی دولت کدام است مگر این پولی را که عدلیه میگیرد از کجا است غیر از این است که از دولت میگیرد حالا اگر این هم کافی نیست آنهم باز با خود وزارت عدلیه و هیئت وزراء است اگر از وکلا هم پول میخواهند و کلا که پول ندارند باید وزراء آن اندازه را که لازم میدانند بمجلس پیشنهاد کنند تا اینکه وکلا رای بدهند که فلان خرج بشود پس تمام این ایرادات را بنده راجع میکنم بخود وزراء بواسطه اینکه نرسیدن باین شکایات اگر بواسطه این است که دروغ است که آنرا باید وزیر رسیدگی کند و بگوید که این شکایات دروغ است بشکایات مردم رسیدگی نمیکنید و آن بیچاره ها جلو ما را می گیرند که ما اینجام مجبور می شویم که امروز از وزراء می پرسیم که اقدامی در این خصوص کرده اید آنوقت میفرمائید که این چند روزه که من بودم از اینکار اطلاع پیدا نکردم و بنده امروز می خواهم که آقای وزیر عدلیه اظهار نمایند که تا امروز در خصوص اصلاحات عدلیه فلان کار و فلان اصلاح را کرده ام تا اینکه متقاعد شوم .

روز نقل قول کردم که مردم می گویند آنطوریکه باید کار پیش نمیرود عرض دیگری نکردم که خاطر محترم آقایان از آن مکدر شود اما اینکه میفرمایند وزیر شخصاً يك دوسیه را بخواد دور رسیدگی کند و اعلان کند که فلان نظام بخطا بوده است یعنی و بین الله این اول قسمی است که وزیر عدلیه يك مملکتی رو بخطا میرود وزیر مگر قاضی محکمه است که بمحاکمات رسیدگی کند وزیر شخصاً باید فقط دقت در صحت جریان امور بکند و در قسمتی که بنده عرض میکنم رئیس اجرائی که در نظر است چون شکایات زیاد از او میشد خود شخصاً رسیدگی کردم و ایشان هم خودشان استعفا داده اند و اعضاء آنرا هم عوض کردم و بعقیده شخصی خود اشخاص بهتری گذاشتم و همینطور در اداره مدعی العموم که در واقع اصلاحات عدلیه باید بتوسط او بشود اصلاحات باندازه که توانستم کرده ام و بعضی قاضی ها هم که صحیح نبودند در تحت محاکمه آمده و خارج شدند و بجای آنها اشخاص بهتر گذاشتم چیزی که بنده را در اصلاحات عدلیه دست تنگ میکند نداشته قضات صحیح است و این راه لازم است عرض کنم خاطر آقایان مسبوق باشد اصلاحات در هر امری باندازه است که توجه نظر مالیه در آن باشد هر قدر توجه نظر مالیه در امری بشود بهمان اندازه توجه نظر اصلاحی در آن شده است این منطقی است و جای هیچ تردیدی نیست ولی عرض میکنم آن صورتی را که آن هیئت داده اند بما بدهند امیدوارم آنچه صلاح امروزه عدلیه است اجرا کنم و آنچه راهم که بنظر من نا صحیح میرسد عرض کنم که رفع شبهه بشود .

میرزا اسدالله خان - میخواستم عرض کنم در جلسه آتیه که آقای وزیر عدلیه تشریف میآورند خوب است دوسیه راجع باینکارها هم بیاورند که بتوانند با دوسیه جواب بدهند

وزیر عدلیه - بنده لازم میدانم عرض کنم این پیشنهادی که شده است تا راپورت هیئت تفتیشیه به بنده نرسد بنده جوابی ندارم که بدهم .

رئیس - عجلاناً چون مخالفی نیست بقیه این مذاکرات میماند برای جلسه آتیه همچنین مذاکره در بقیه لایحه مستخدمین خارجه - آقای حاج عز الممالک استوالی داشتید از وزارت داخله بفرمائید .

حاج عز الممالک - بنده می خواستم از وزارت داخله استوالی نمایم - چندی قبیل تلمکرافتی از انجمن به مجلس مقدس رسیده بود و بوزارت داخله رجوع شد دیگر جوابی در آن خصوص از وزارت داخله بمجلس نرسیده و از داخله چه جوابی داده و در خصوص حکومت آنجا وضع غتشاش کرمان چه اقدامی کرده اند .

وزیر داخله - این افتخاش وقتی بود که حکومت آنجا نرفته بود سردار ظفر حاکم آنجا است و هنوز نرفته است ولی صادم السلطنه با سیصد سوار رفته و بکرمان وارد شده صد نفر سوار هم برای گرمسیر رفته و یکمدهم جلو رفته اند و برای تنظیمات آنجا عجلاناً این اندازه کافی است .

حاجی عز الممالک - مطلب آنها دو فقره بود یکی در باب رفتن حکومت که جواب فرمودند و یکی در باب تعطیل انجمن بود برای اینکه ادارت آنجا از او گوش نمیکند و برخلاف قانون رفتار میکنند .

وزیر داخله - در این باب تأکید زیاد شد که باید مطابق قوانین رفتار کنند و مخصوصاً همیشه از طرف وزارت داخله تمام جا ها بقدر امکان تأکید میشود که موافق قوانین رفتار کنند .

حاجی عز الممالک - چندی قبل ساهد السلطان از کردستان مأمور باسفنند آباد که یکی از بلرک کردستان است گردید برای دفع اشرار حالا مأموریت او از چه راه بود چون خارج از استوال خود میدانم کاری ندارم همینقدر میدانم بخلاف قانون دست بکنفر را حکم کرده است بر بدهاند و در این باب مدتی است استوال کرده ام و آقای وزیر برای جواب حاضر نشده اند میخواستم بدانم در این خصوص چه اقدامی کرده اند .

وزیر داخله - بنده مکرر برای جواب حاضر شده ام ولی چون اظهاری نشد تکلیفم اظهاری بنمایم این شخص از قراریکه میگویند مرتکب بعضی حرکات خیلی شنیع شده است یعنی حرکات او را استهزاء کرده اند و موافق تعقیبات محلی باید بیش از آنچه سیاست دیده است سیاست شود این را در یک مجلس کرده است که چند نفر بودند و آنها هم او را در یک کوفه تصدیق کرده اند و صورت آن نوشته را که نوشته اند در وزارت داخله هست با وجود این وزارت متقاعد نشده سختی با این نظام نوشته است که تعقیبات کرده بما اصلاح صحیح بدهند و خیلی هم تأکید شد که دیگر اینکارها را نکنند .

حاج عز الممالک - اظهارات آقای وزیر بهیچوجه بنده را نمیتواند متقاعد کند برای

میرزا اسدالله خان - بنده چون در این باب به عقیده خود همان قدری که باید توضیحات دارم لازم می دانم چند کلمه مختصراً عرض کنم استدعا دارم آقای وزیر عدلیه صحبت عفو و اغماض را بخودشان نگیرند بنده نمی دانستم که آقای آقا سید حسین اردبیلی امروز استیضاحی دارند و قبل از وقت می خواستم عرض کنم که خوب است آقای وزیر عدلیه دوسیه راجع باین کار را بیاورند در اینجا که تمام نمایندگان بدانند یا مال کردن حقوق این ملت بجهت در کار بوده است و اخیر می فرمائید اجزاء عدلیه حقوق کم دارند و باین واسطه مردم را اذیت و آزار اگر مینمایند حق دارند بنده هیچ منتظر نبودم که يك همچو اظهاری را امروز در این مرکز رسمی از وزیر عدلیه يك مملکتی بشنوم آن کسیکه می خواهد بنام عدالت می خواهد برود بر گرسی عدالت بنشیند و به مردم تعدی نماید او را کم مردم نباید کرد ما اگر بخواهیم حقوقی را که در جا های متمدن بیک کسی که سالها قضاوت کرده است می دهند باین اشخاصی بدهیم هیچ خزانه در ایران بما اجازه نخواهند داد و اگر در این باب يك هیئت منصفه تشکیل شود رسیدگی کنند به تمام نمایندگان ثابت می کنم که عفو و اغماض و طرفداری اشخاص می شد یا اخیر و در آخر يك دلیل واضح تری عرض می کنم و آن این است که يك کسی را که هنوز محکوم نکرده اند می توانند بریزند در خانه او و هتک شرف او را بنمایند می گویند کافه ساز بوده است بنده عرض میکنم وقتی وزارت عدلیه حق داشته که در خانه او تفتیش نماید که کافه ساز بودن او معلوم و ثابت شده باشد والا چگونه می شود که در خانه کسی ریت و هتک شرف او را کردیم اینک این شخص کافه ساز است بهیچین در این مملکت چه می کنند

دکتر علی خان - شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند که اگر اصلاحات عدلیه اینطوریکه ما میگوئیم میخواستیم از قول به عملیت برسد باید زحمات کشید چه تمام یا دو قسمت از آنها خارج شوند همین قانون

دکتر علی خان - بدو لازم است که فرمایش اول آقای دکتر علی خان را تکلیف کنیم بنده بهیچکس نگفتم که وکیل کار نمیکنند بنده آن

وزیر عدلیه - بدو لازم است که فرمایش اول آقای دکتر علی خان را تکلیف کنیم بنده بهیچکس نگفتم که وکیل کار نمیکنند بنده آن

وزیر عدلیه - بنده می خواستم از وزارت داخله استوالی نمایم - چندی قبیل تلمکرافتی از انجمن به مجلس مقدس رسیده بود و بوزارت داخله رجوع شد دیگر جوابی در آن خصوص از وزارت داخله بمجلس نرسیده و از داخله چه جوابی داده و در خصوص حکومت آنجا وضع غتشاش کرمان چه اقدامی کرده اند .

وزیر داخله - این افتخاش وقتی بود که حکومت آنجا نرفته بود سردار ظفر حاکم آنجا است و هنوز نرفته است ولی صادم السلطنه با سیصد سوار رفته و بکرمان وارد شده صد نفر سوار هم برای گرمسیر رفته و یکمدهم جلو رفته اند و برای تنظیمات آنجا عجلاناً این اندازه کافی است .

اینکه هیچکس نمیتواند بدون رسیدگی عدلیه بمیل شخصی حکم کند دست کسی را قطع کنند و تصدیق یکجمله هم سمت رسمیت نداشته است و بنده عجله باین سؤال قناعت می کنم و اگر جواب ندادند دوباره سؤال میکنم .

وزیر داخله - درجائی که شهبه عدلیه دائر نیست گویا حکومت حق داشته باشد که موافق احکام ملاحای آنجا، قضات آنجا، کسانی را که مرتکب شرارتی میشوند مجازات نمایند مع ذلك عرض کردم تحقیقات می شود چنانچه این کار خلاف قانون بوده است و آن شخص استحقاق نداشته است مرتکب این کار مجازات می بیند .

رئیس - دیگر وقت گذشته است که مذاکرات بنمائیم و بقیه لایحه مستخدمین خارجه می ماند برای جلسه آتی و می خواهم یک مطلبی را خدمت نمایندگان عرض کنم که مامدتی است داخل شده ایم در کارهای مهم و لکن بعضی از کارهای مختصر است که مدتها است در مجلس مانده است که اگر بخواهیم آن کارها را بگذرانیم واقماً بعضی اشخاص ظلم است و اگر داخل شویم در مذاکره آن از بعضی امور مهم باز میمانیم و از برای اینکه این قبیل کارهای مختصر هم لازم است بگذرد و همینقدر قابل نیست که مثل سایر امور مهمه جزء دستور قرار بدهیم مادرهیت رئیس فکری از برای اینکار کرده ایم و آن این است که ما در هر دو هفته چهار روز را از برای کارهای مهم قرار بدهیم از قبیل قانون دیوان محاسبات و غیره و دو روز دیگر را بعضی کار های جزئی رسیدگی کنیم مثل اینکه بعضی امتیازات خواسته شده است و بعضی چیزها هست که راجع به بودجه است که از وزارت خاها فرستاده اند شاید فوری بگذرد و بعضی تکلیفها میخواهند که باید بمجلس بیاید حالا اگر آقایان موافقت داشته باشند مادر هر هفته روزهای سه شنبه را وقف این کار کنیم .

کاشف - در خصوص دستور مجلس میخواستم عرض کنم خوب است کمیسیون که برای نوشتن پروگرامی برای مجلس انتخاب کرده ایم زود تر راپورت خودشان را بدهند که در این مدت چه کار کرده اند تا بهمان ترتیب داخل کار شویم و مخصوصاً چند امتیاز است مثل مسئله صابون سازی و غیره که مدتی است بلاتکلیف مانده است و باید زودتر از مجلس بگذرد دیگر اینکه میخواستم عرض کنم که جمعی از وکلای هستند قسم یاد کرده اند خوب است یک وقتی رامعین کنید که آقایان در همین جا قسم یاد کنند .

حاج عز الممالک - بنده هم میخواستم عرض کنم که تکلیف خالصجات که یکی دو روز هم در مجلس مطرح مذاکره بود معین نشده است و حالا چون اول میزان رسیده است لازم است فراری در آن خصوص داده شود خوب است به معین ترتیبی که در باب گذشتن کارها فرمودید وزیر مالیه را هم بخواهید که تکلیفی برای اینکار معین شود .

رئیس - پس معلوم میشود مخالفی در این خصوص نیست .

حاج مصدق الممالک - هیچکس مخالف

نیست و ما هیچ تکلیفی مقدم بر ترتیب امور مجلس و گذشتن کارها نداریم و باید يك اقدامی بشود که این کارها زودتر بگذرد .

حاج سید ابراهیم - میخواستم عرض کنم راپورت کمیسیون عرایض را روز سه شنبه جزء دستور قرار بدهید بجهت اینکه از اطراف شکایات و عرایض در این باب رسیده است .

رئیس - آن راپورت کمیسیون عرایض فایده ندارد که جزء دستور شود برای اینکه بطور اجمال معین شد که باید اقدامی در آن خصوص بشود حالا باید معلوم شود که چه روزی برای این قبیل کارها معین میشود که بتوان ادرا هم جزء دستور نمود

سلیمان میرزا - در اینکه کار های جزئی است که باید بآنها مشغول شد حرفی نیست اما وقت مجلس را هم ممکن است زیاد کنیم خوب است هفته چهار روز قرار بدهیم جلسه علنی تشکیل بشود آن وقت يك روز آنرا وقف این کار بکنیم زیرا که ملاحظه فرمائید امروز را ما استیضاح میکنیم از وزیر عدلیه در صورتی که قانون برای آن وزارتخانه از مجلس نگذشته است همین طور سایر وزارتخانهها قانون لازم دارند ما هم باید این قوانین را زود زود بگذرانیم و اگر بخواهیم در این سه روزی که جلسه علنی داریم تمام این کارها را بگذرانیم ممکن نیست پس بنده گمان می کنم که چهار روز را قرار بدهیم مجلس تشکیل شود يك روزش برای این کارهای جزئی که می فرمائید و باید از مجلس بگذرد و سه روز دیگر را از برای گذراندن کارهای مهم از قبیل قانون دیوان محاسبات و وزارتخانهها و غیره و اگر مجلس هم با این عرض بنده موافقت نماید بعقیده من خیلی بهتر است از اینکه از این سه روزی که جلسه داریم يك روز را هم کسر کنیم و بکارهای جزئی بپردازیم .

(اغلب باین اظهار شاهزاده سلیمان میرزا موافقت نموده صحیح است گفتند) .

رئیس - روز سه شنبه اول جلسه در این مطلب باید مذاکره شود که تکلیفی برای آن معین شود دستور جلسه آتی همان دستور جلسه سابق است .

(رئیس حرکت کرد و مجلس غروب آفتاب ختم گردید) .

جلسه ۱۴۰
صورت مشروح روز شنبه پنجم شهر رمضان المبارک ۱۳۲۸
مجلس در ساعت ونیم قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد .
و صورت مجلس روز پنجشنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمودند .

رئیس - در باب صورت مجلس اگر ملاحظه هست فرمائید .

دکتر علیخان - در مطلب آخری صورت مجلس نوشته شده است که در هفته چهار روز مجلس تشکیل میشود گمان می کنم که چون عده کافو نبود قرار شد در جلسه بعد رای گرفته شود و بهلاوه رای داده شده است که در تابستان هفته سه روز رسماً منعقد شود در باب آقای بهبهانی مدتی است که در صورت

مجلس اسم ایشان غائب نوشته میشود حالا از بهیئت رئیس سؤال میکنم تا چند مدت باید آقای بهبهانی غائب باشند مدتی است انتخاب شده اند چرا تشریف نمی آورند خوب است اطلاع داده شود که تشریف می آورند یا خیر و اگر عذری دارند که حالا نمیتوانند بیایند بگویند که بعد از فلان مدت می آیم .

رئیس - از ماست که بایشان اعلام نمائیم که منتخب شده اند و باید تشریف بیاورند بمجلس از ایشان است چنانچه تشریف نمی آورند جواب بدهند .

هتین السلطنه - جلسات مجلس بواسطه ماه مبارک رمضان عصر اتفاق افتاده است و کمیسیونها هم بواسطه این معده تعویق افتاده است خوب بود مراعاتی از کمیسیونها میشد و يك ترتیب صحیحی بجهت انعقاد کمیسیونها معین می شد که کمیسیونها کارشان تعویق نمی افتاد چنانچه از راپورت این هفته معلوم شد که هیچیک از کمیسیونها منعقد نشده است و اگر بعضیها منعقد شده است بواسطه غائب بودن اعضاء داخل در مذاکره نشده است استعدا دارم يك روزی را معین فرمائید برای معین کردن کمیسیونها و الا این حاضر و غائب مجلس همه روزه مداومت خواهد شد کمیسیونها هیچوقت منظم نخواهند شد .

محمد هاشم میرزا - در مسئله انتخاب نمایندگان یزد که در صورت مجلس نوشته شده است که اعتراض نشده است معذک طبع و توزیع شده است خواستم عرض نمایم در صورتی که اعتراض نداشته باشد طبع و توزیع نمیشود اعتراضی داشت که طبع و توزیع شده است و دیگر سئوالی که از وزارت داخله کرده بودم و آقای ناصر الاسلام هم تأکید فرمودند نوشته شده باید نوشته شود .

کاشف - در جلسه گذشته تقاضا کردم که آقایان نمایندگان که تازه تشریف آورده اند يك جلسه معین کنید قسم یاد نمایند و خواهش دارم جواب بنده را در این خصوص بدهند .

حاج عز الممالک - در باب سؤال بنده که از آنجا نوشته است از صارم السلطنه اگر چه خود وزیر داخله هم گفت صارم السلطنه اشتباه فرموده اند صارم الملک است .

ارباب کیخسرو - این جا در جواب وزارت داخله در باب وکلای ایلات تمام را با هم گفتند و حال آنکه در باب بعضی وکلای ایلات بوده و وزیر داخله در موقع جواب اشتباه کردند گفتند سردار احمد این جا تشریف دارند آقای سردار احمد لفظ طرف مجلس انتخاب شده اند ربطی با ایلات ندارد .

رئیس - مقصود وزیر داخله این بود که آقای سردار احمد این جا تشریف دارند یعنی با بودن آقای سردار احمد مستغنی از گفتن کوهما هستیم .

ناصر الاسلام - بنده پس از شنیدن جواب غیر قانونی وزیر داخله متقاعد نشدم و گفتم استیضاح دارم در جلسه آتی باید حاضر شوند استیضاح بدهند .

حاج فاتح الملک - بنده تأیید می کنم مطلب آقای متین السلطنه را تا تعیین کمیسیونها نشود و اوقات انعقاد آنها معین نشود کار مجلس پیشرفت نخواهد داشت پس خوب است هر چه زود تر اوقات کمیسیونها معین شده مشغول کار باشند بجهت اینکه همه کارها خوابیده است .

رئیس - در باب يك روز اضافه که رای خواستیم